

խափել արգելւում է. «Mulierum vero nequoquam, neque sine dote eas ad viros venire, nec emi a maritis futuris, quod barbarice hactenus apud eos servabatur; non ipsis solummodo haec ferocius sentientibus, sed etiam aliis gentibus exhonorantibus naturam et femineum iniurantibus genus, tamquam non a deo sit factum nec serviat, nativitati, sed tamquam vile et exhonorandum et extra omnem competentem consistens honorem.

Մխիթար Գօշի Գատաստանագրքից (գլ. ՃԻԱ, մասն Առաջին) երևում է, որ հարսնացուն պսակուելիս բերում էր իւր հետ ամուսնու տունը իրեն սեփականութիւն դարձած ինչքը, որ XII դարում յայտնի էր «երեսաց տեսոյ» անունով և որը բաղկանում էր նշանուած միջոցում իւր փեսայուից և սրա ազգականներից ստացած նուէրներից: Այդ «երեսաց տեսոյ» ուրիշ ոչինչ է, եթէ ոչ մի մնացորդ այն փրկանքի կամ գնման գումարի, որ վճարւում էր փեսայի կողմից հարսնացուին: Գնման պրօցէկն էլ ժամանակի ընթացքում, ինչպէս ապացուցանում են զանազան ազգերի իրաւաբանական սովորութիւնները, փոփոխութեան ենթարկուելով, սկսել է վերանալ ու վերածուիլ մի այլ գործողութեան, այսինքն ընծայաբերութեան, որ անում է փեսան կամ սորա ծնողները աղջկան՝ լինի դա գրամով կամ իրերով: Զարմանալի չէ, որ հայոց մէջ էլ գնման երևոյթը կարող էր աստիճանաբար, մասնաւանդ հռոմէական իրաւունքի ազդեցութեան տակ, որը չէր ընդունում գնման սովորութիւնը, եթէ ոչ լիովին վերանալ, զոնէ վերափոխուել մի ուրիշ գործողութեան, այն է «երեսաց տեսոյ» և այլ նոյնանման սովորութիւնների:

Նոյն այդ սովորութիւնը, որի մասին յիշատակում է Մխիթար Գօշը, այսօր տակաւին անարատ պահպանւում է Հայաստանի շատ տեղերում: Ախալքալաքի ու Շուշուայ գաւառներում հանգիսաւոր նշանադրութիւնից յետոյ, փեսան, սորա ծնողներն ու սոցա հետ եկած ազգական հիւ-